

Turystyka przyrodnicza na Polesiu

Ekspertyza wskazuje na ogromne możliwości rozwoju turystyki przyrodniczej na Polesiu, które mogą zostać utracone w wyniku budowy drogi wodnej E40

© Daniel Rosengren

Abstrakt

Polesie to naturalne krajobrazy, rozlewiska rzek, , największe mokradła w Europie, bogate tradycje i dziedzictwo kulturowe, niezliczona liczba gatunków roślin i zwierząt,, unikalnych lasów zalewowych, łąk i trzęsawisk. Ekspertyza scenariuszy rozwoju turystyki przyrodniczej wykazała ogromny potencjał rozwoju zrównoważonej turystyki przyrodniczej na Polesiu.

Ekspertcy ustalili, że:

- Przy odpowiednim planowaniu, turystyka przyrodnicza może stanowić solidną podstawę zrównoważonej, opłacalnej turystyki w regionie bez negatywnego wpływu na środowisko.
- Grupami docelowymi turystyki w regionie mogą być doświadczeni podróżnicy, rodziny i młodzież.
- Inwestycje w turystykę przyrodniczą byłyby najlepszym sposobem na zwiększenie liczby turystów w regionie, wymaga to jednak współpracy pomiędzy zainteresowanymi stronami. Rozwój drogi wodnej E40 zniweczyłby potencjał turystyki przyrodniczej.
- Region powinien być promowany jako „Amazonia Europy”.
- Szereg potencjalnych źródeł finansowania może pomóc zmienić Polesie w popularny kierunek turystyki przyrodniczej.

Kontekst: Polesie i droga wodna E40

Polesie to rozległy obszar dzikiej przyrody rozciągający się na terenie Białorusi, Polski, Rosji i Ukrainy¹. Droga wodna E40² to inicjatywa międzynarodowa, której celem jest połączenie Morza Bałtyckiego i Morza Czarnego żeglowną drogą wodną o długości około 2000 km – z Gdańska w Polsce do Chersonia w Ukrainie. Może to mieć bardzo poważny wpływ na dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe, na mieszkańców Polesia, a także może mieć znaczące skutki dla gospodarki i globalnego bilansu węglowego.

Chociaż planowanie drogi wodnej E40 jest wciąż na wczesnym etapie, w 2015 r. zostało opublikowane studium wykonalności³. Proponuje się w nim, by trasa przebiegała przez systemy rzeczne Wisły, Bugu, Piny, Prypeci i Dniepru (ilustr. 1). Przez większą część swojego biegu droga wodna prowadziłaby przez rzeki swobodnie płynące, a kilka odcinków wymagałoby prostowania, spiętrzenia, pogłębienia lub osuszenia. Pomimo tego, że istnieją już pewne kanały żeglugowe, zakres proponowanych zmian jest tak duży, że grozi to katastrofą ekologiczną w regionie.

¹ Zobacz: "O Polesiu. Unikalny obszar dzikiej przyrody o znaczeniu globalnym."

² Zobacz: "Polesie zagrożone. Jak nowa droga wodna może zniszczyć naturalne środowisko Polesia."

³ "Restoration of Inland Waterway E40 Dnieper –Vistula: from Strategy to Planning. Final Feasibility Study Report – Corrected Report" (Zgodnie z uwagami wprowadzonymi przez Willema Zondaga, konsultanta prawnego i technicznego). Instytut Morski w Gdańsku, Gdańsk, grudzień 2015.

Ilustracja 1. Projektowana droga wodna E40

Ekspertyza

Dla lepszego zrozumienia potencjalnego wpływu drogi wodnej E40 na Polesie, zleciliśmy ekspertom zbadanie następujących czynników: hydrologii, ekonomii transportu, radioaktywności i potencjalnych, alternatywnych scenariuszy rozwoju dla Polesia. Niniejsze opracowanie podsumowuje wyniki analizy dotyczącej scenariuszy rozwoju turystyki przyrodniczej w regionie. Zespołowi eksperckiemu przewodził Aivar Ruukel, członek zarządu Global Ecotourism Network, który pracuje jako lokalny organizator wycieczek przyrodniczych w Parku Narodowym Soomaa w Estonii. Pełna treść raportu jest dostępna tutaj⁴.

Czego dotyczyła ocena?

Eksperti zbadali potencjał turystyki przyrodniczej na Polesiu.

Pod uwagę zostały wzięte następujące kwestie:

- potencjał Polesia w kontekście turystyki przyrodniczej;
- typy turystów, którzy mogliby być zainteresowani taką ofertą;
- różne scenariusze rozwoju turystyki;
- sposób promocji Polesia jako ważnego regionu turystyki przyrodniczej;
- możliwe źródła finansowania.

⁴ "European Amazonia - Nature-based tourism development scenarios for Polesia", A. Ruukel, grudzień 2019.

Ustalenia

Polesie ma ogromny potencjał w dziedzinie turystyki przyrodniczej

Obecnie na Polesiu turystyka funkcjonuje w ograniczonym zakresie, jest to głównie agroturystyka i „turystyka atomowa”, skoncentrowana wokół miejsca katastrofy w Czarnobylu. Jednak eksperci są przekonani, że dzięki naturalnym krajobrazom, mokradłom, lasom, obszarom dzikiej przyrody i unikalnemu dziedzictwu kulturowemu, Polesie ma ogromny potencjał, by zostać atrakcyjnym celem zrównoważonej turystyki przyrodniczej. Znajdują się tutaj liczne obszary chronione, takie jak Transgraniczny Rezerwat Biosfery „Polesie Zachodnie”, gdzie można uprawiać turystykę pieszą, kajakarstwo, obserwować ptaki lub spotkać wyjątkowe ssaki, takie jak żubry, niedźwiedzie i rysie. Region ten robi szczególne wrażenie w czasie wylewów rzek i tworzenia się rozlewisk, natomiast lokalni mieszkańcy są otwarci na turystów, którzy chcą poznać ich kulturę i tradycje.

Polesie może być atrakcyjne zarówno dla doświadczonych podróżników, jak i rodzin czy młodzieży

Turystyka przygodowa i przyrodnicza stanowi obecnie około jednej piątej wszystkich podróży międzynarodowych⁵. Wzrasta popyt na takie miejsca jak Polesie, stwarzających możliwość autentycznych doświadczeń kulturowych, z dala od utartych szlaków. Eksperci uznali, że Polesie ma znaczny potencjał w kontekście zwiększania liczby turystów, w szczególności wśród doświadczonych podróżników, rodzin i młodzieży.

Inwestycje w turystykę przyrodniczą rozwinęłyby dobrze prosperujący sektor turystyczny

Analiza wcześniejszych, finansowanych przez UE projektów rozwoju turystyki na Polesiu⁶ pokazuje, że największym atutem regionu jest jego środowisko naturalne. Jednak obecnie brakuje środków na ochronę przyrody, infrastruktura i usługi informacyjne turystycznej są słabo rozwinięte, brakuje też współpracy między zarządcami parków, przewodnikami i dostawcami usług turystycznych. Eksperci przewidują, że rozwój drogi wodnej E40 pogorszyłby tę sytuację. Uważają, że poważnie zaszkodziłoby środowisku naturalnemu w całym regionie, radykalnie zwiększyłby liczbę ludzi w tym miejscu i utrudnił rozwój turystyki wodnej.

Z drugiej strony, eksperci wskazują, że inwestycje w turystykę przyrodniczą prowadziłyby do rozwoju sektora turystycznego na Polesiu. Wskazują, że do osiągnięcia tego celu, konieczna będzie współpraca kluczowych partnerów i powstanie Sieci Turystycznej Polesia, z lokalnym zarządzaniem, transparentnością, nadzorem i zaangażowaniem. Podstawą rozwoju turystyki powinna być strategia jej zrównoważonego rozwoju, w tym podział na strefy oraz stworzenie planu marketingowego.

Polesie powinno być promowane jako „Amazonia Europy”

Aby podkreślić wyjątkowość Polesia i wyróżnić ten region spośród innych kierunków turystyki przyrodniczej, eksperci wskazują na potrzebę stworzenia silnej marki atrakcyjnej dla turystów. Polesie często jest porównywane z regionem Amazonii w Ameryce Południowej, dlatego autorzy ekspertyzy zasugerowali, by promować region pod marką „Amazonii Europy”. Podkreślają, że pomyślny rozwój marki Polesia wymagałby inwestycji, współpracy i starannego zarządzania.

Eksperci zalecają zastosowanie metodologii budowania marki opracowanej przez European Travel Commission i Światową Organizację Turystyki⁷. Sieć Turystyczna Polesia działałaby jako parasol dla lokalnych klastrów turystycznych. By ułatwić szerszą współpracę, eksperci zalecają również powołanie Rady Współpracy Polesia. Połączyłaby ona zarządców parków oraz przedstawicieli władz lokalnych, biznesu i społeczności, w tym instytucji zajmujących się ochroną przyrody, gospodarką leśną, ekologicznymi organizacjami pozarządowymi, Poleskiej Sieci Turystycznej i przedstawicieli gmin. Rada powinna przeprowadzić prace nad stworzeniem strategii promocji Polesia, która mogłaby być oparta na strategii przygotowanej dla zachodniej części Polesia podczas poprzedniego projektu finansowanego przez UE.

Liczne potencjalne źródła finansowania

Aby zmienić Polesie w atrakcyjny kierunek turystyki przyrodniczej, konieczne będzie wsparcie finansowe. Eksperci widzą szereg potencjalnych źródeł finansowania, którym można przyrzeć się bliżej: UE, USAID i ONZ, sponsoring prywatny i spółek publicznych, prywatne inwestycje biznesowe, darowizny, finansowanie społecznościowe oraz finansowanie przez państwo.

⁵ Zobacz: <https://www.cbi.eu/market-information/tourism/nature-tourism/nature-eco-tourism-europe/>

⁶ „Cross-border eco-tourism in the Euroregion Bug”. Materiały dostępne na stronie: <https://www.keep.eu/project/15929/establishment-of-informational-complex-in-the-sphere-of-cross-border-eco-tourism-in-the-euroregion-bug>

⁷ Handbook on Tourism Destination Branding, ETC & UNWTO, 2009.

Kim jesteśmy?

W skład naszej koalicji „Ratujmy Polesie” wchodzi sześć organizacji z czterech krajów.

APB – Birdlife Belarus, Białoruś

Misją APB jest ochrona biologicznej różnorodności dla obecnych i przyszłych pokoleń oraz angażowanie w aktywne działania na rzecz ochrony przyrody.

Bahna, Białoruś

Celem organizacji Bahna jest zapobieganie dalszej degradacji środowiska oraz zachowanie naturalnych siedlisk i różnorodności biologicznej na Białorusi.

FZS – Frankfurt Zoological Society (Frankfurckie Towarzystwo Zoologiczne), Niemcy

FZS inwestuje w obszary dzikiej przyrody o globalnym znaczeniu. Są to obszary o wartościach estetycznych i przyrodniczych, dziewicze krajobrazy ważne dla procesów ekosystemowych, obszary z endemicznymi oraz zagrożonymi gatunkami.

NECU – National Ecological Centre of Ukraine (Narodowe Centrum Ekologiczne Ukrainy)

NECU jest organizacją pozarządową z oddziałami w kilkunastu ukraińskich miastach. Działa na rzecz uwzględniania kwestii środowiskowych podczas każdego procesu decyzyjnego.

OTOP – Polish Society for the Protection of Birds (Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków)

Misją OTOP jest ochrona ptaków i ich siedlisk oraz tworzenie i zarządzanie nowymi rezerwatami ptaków. Organizacja prowadzi intensywne działania edukacyjne w celu zwiększenia wsparcia publicznego na rzecz ochrony przyrody.

USPB – Ukrainian Society for the Protection of Birds (Ukraińskie Towarzystwo Ochrony Ptaków)

Misją USPB jest ochrona różnorodności biologicznej Ukrainy poprzez ratowanie ptaków, terenów i biotopów.

Kontakt:

Dr Helen Byron, międzynarodowa koordynatorka projektu „Save Polesia”, byron@zgf.de

Małgorzata Górską, koordynatorka projektu w Polsce, malgorzata.gorska@otop.org.pl

Dla mediów: Monika Klimowicz, rzeczniczka prasowa OTOP, monika.klimowicz@otop.org.pl, tel. 500 239 648